

 Naturvernforbundet

#1 - 2021 • 45. årgang

Magasin for medlemmer i
Naturvernforbundet Hordaland

NaturVest

Naturen ved
Nordåsvannet 8-10

Ver ein
pollinatorven 14-17

Foto: Hans Jørgen Brun

Alle vil ha energi - hvem skal få det?

TEKST

GABRIEL FLIFLET

Fossil energi må vekk, men hvordan? Naturvernforbundets svar for Norge er: Dette skal i hovedsak skje ved at petroleumsindustrien avvikles (den står selv for 46% av vårt petroleumsforbruk) samt ved at vi bruker mindre energi, og bruker den på smartere vis. Både sparing og effektivisering, med andre ord! Klimaplanen for Hordaland fylke fra 2014 har som mål å redusere energibruken med 30 prosent innen 2030 i forhold til 2007-nivå. Det er et godt mål.

Men nå øker ropene etter kraft, mye mer kraft. Bare i Nordhordland planlegges prosjekter og industrier som vil trenge like mye ny kraft som hele Oslo by bruker i dag. Det er bl.a. snakk om grønn hydrogenfabrikk, lakseoppdrett på land, CO₂-fangst, datasentra og ikke minst elektrifisering av oljeplattformer.

Alle kan ikke få så mye energi de bare ønsker seg. Uten tydelige grenser, vil vi få et enormt press for å bygge flere vindturbiner i fjell, skog og hei. Samfunnet må prioritere hvem som skal få tilgang til den knappe ressursen som fornybar kraft er, men hvordan? Hvilke kriterier skal gjelde? På dette feltet skjer det mye interessant i EU, som har lansert sin storstilte *Ny, grønn giv* og arbeider intenst med en såkalt taksonomi - et rammeverk for klassifisering av hvilke aktiviteter som er bærekraftige - og hvilke som ikke er det. Her må vi lytte, lære, og starte vår egen debatt. En hovedregel bør være at

vi prioriterer kraft til virksomheter som får oss ut av fossilsamfunnet, og ikke forlenger oljealderen. Elektrifisering av sokkelen krever enormt med kraft, koster skjorten - og har liten klimaeffekt. Oljenæringen bør derfor ikke få strøm fra land.

Datalagring er en næring med et stort og kraftig stigende energiforbruk. Våre myndigheter må arbeide internasjonalt for tiltak som kan dempe dette. Innenfor våre egne grenser bør de forby datasentre å utvinne bitcoin og andre energislukende former for kryptovaluta.

Naturvernforbundet har i sin rapport Fossilfritt Norge - hvordan fase ut fossil energi innen 2040, vist hvordan dette, med stor innsats og politisk vilje, er mulig å få til. Vi må spare mye energi - bare i byggsektoren er det langsiktige potensialet for effektivisering på ca. en fjerdedel av Norges årlige strømforbruk. Likevel vil vi fortsatt trenge strøm til å fullføre elektrifiseringen av landet. Hvor skal den komme fra, hvem skal få den, og etter hvilke kriterier? Hvem skal til syvende og sist bestemme? Det må vi diskutere åpent. Så viktige valg skal ikke skje bak lukkede dører.

NaturVest er medlemsbladet til Naturvernforbundet Hordaland som gis ut to ganger i året.

Naturvernforbundet fremmer kunnskap og løsninger som ivaretar naturen og skaper et energieffektivt samfunn i økologisk balanse. Vi er over 35 000 medlemmer i 100 lokallag med fylkeslag i alle fylker og hovedkontor i Oslo. Vi er en del av den verdensomspennende miljøvernorganisasjonen Friends of the Earth.

Fylkessekretær

Synnøve Kvamme

Redaktør

Øyvind Strømmen

Bidragstere

Harald Simonsen
Oddvar Skre
Annichen Prebensen
Charlotte Ernestine Vangen Solheim
Jeanette Tennebeek
Inger Raddum
Jurgen Wegter

Annonseansvarlig

Sverre A. Stakkestad
sverre@gmk.as
Tlf: : 55 10 10 97

Layout

Mona Maria Løberg
mm@naturvernforbundet.no

Trykk

A2G Grafisk AS

Opplag

2950

Framsida

Sommerfugler er vakre, og viktige pollinatorer.
Foto: Øyvind Strømmen

NaturVest

v/Naturvernforbundet Hordaland
Bredsgården 1E
5003 Bergen

Tlf. 55 30 06 60
naturvest@naturvernforbundet.no
naturvernforbundet.no/hordaland

NaturVest oppfyller miljøkrav til papir, trykkfarge og trykkeprosess.

Papir: 100g Cyclus Offset 100% resirkulert

Se også www.svanemerket.no

INNHold

- 3 Kortnytt
- 4 Den glemte lilla heien
- 8 Naturen i og rundt Nordåsvatnet må vernast
- 14 Pollinatorenas venn
- 19 Har naturen rettsvern?

KORTNYTT

PROTESTERER PÅ GONDOLPLANAR

I ein artikkel i tidsskriftet *Villreinen* protesterer Kai-Inge Melkeraaen og Tor Henrik Mannsåker mot planane om å byggja Nord-Europas lengste og Noregs høgastliggjande pendelbane frå Odda og opp til fjellområda aust for tettstaden. Dei meiner planane vil utløysa ein ferdsel som kan medføra store, negative konsekvensar for naturmangfaldet, deriblant for nettopp *Villreinen*. Heile artikkelen kan du lesa på nettet: bit.ly/33wEv00 Faksimile: *Villreinen*.

Synnøve Kvamme valt til nestleiar

Naturvernforbundet sitt landsmøte valde i april Synnøve Kvamme som ny 2. nestleiar for forbundet nasjonalt. Kvamme kjem frå Granvin, og vart fyrst kjend i samband med aksjonar

mot «monstermastene» (Samnanger-Sima). Ho har sidan hatt ulike verv i Naturvernforbundet i Hordaland, og ho skal kombinere vervet med å halda fram som fylkessekretær i 80% stilling.

Truls Gulowsen – som er kjend frå både Greenpeace og Regnskogfondet – vart vald til leiar. Pernille Hansen vart vald som 1. nestleiar.

Den glemte lilla heien

Visste du at Norges nasjonalblomst, røsslyng (*Calluna vulgaris*), dominerer i et av landets eldste kulturlandskap? Vi snakker selvfølgelig om kystlyngheien.

TEKST OG FOTO

ANNICHEN PREBENSEN

ILLUSTRASJONER

ADELE JAUNN

Dette seminaturlige, vakre landskapet som strekker seg 3600 kilometer fra Portugal til Lofoten er viktig kulturhistorie, og gir oss et bærekraftig landbruk med kortreist mat og verdifulle ressurser som for eksempel ull.

Dette er noe blant andre Lyngheisenteret på Lygra formidler. Men hva er egentlig en kystlynghei, og hvorfor er den så viktig?

Kystlyngheien – et urgammelt kulturlandskap

Kystlynghei er en av de eldste kulturlandskapene i Norge, og det åpne landskapet har også betydd mye for kulturarven vår. Blant annet var sauehold viktig både for å holde seg varm gjennom ullproduksjon, men også for overlevelse gjennom kjøttproduksjon. Landskapet kalles ofte for seminaturlig,

ettersom det ble menneskeskapt.

For flere tusen år siden kunne man drive enkelt jordbruk med helårsbeite gjennom moderat skjøtsel. Langs kysten ble skog og kratt hogget ned for å frigjøre plass til beitedyr og senere matdyrking. Kystlyngheier kan spores helt tilbake til yngre steinalder og tradisjonell inndeling av jordbruket bestod av en liten innmark og en stor utmark, der man dyrket opp innmarka og utmarka var en viktig beiteressurs.

Klimaet langs kysten består av milde vintre og lite snø, som er gunstig for helårsbeite. Røsslyngen er vintergrønn, så beitedyr tilpasset kulde kan spise gress om sommeren og lyng

«Nå er kystlyngheier en rødlistet naturtype.

«Røsslyng er viktig for produksjon av nye kysthumler siden den blomstrer på sensommeren, når andre viktige matkilder avblomstrer.

om vinteren. Lyngsviing førte til at lyng ble et supplement for å holde sauene i live gjennom vinteren. Røsslyngen er faktisk avhengig av brenning for foryngelse og ved brenning av gammel og tørket lyng vil det komme til ny vegetasjon. Dette kan også minske sannsynligheten for vegetasjonsbranner og bidra til mer karbonbinding, siden ny vegetasjon etter skjøtsel tar opp mer karbon. Lyngbrenningen bør skje på vinterhalvåret for å holde det mest mulig kontrollert, både på grunn av tørke på sommeren, men også på grunn av fugler som hekker.

Nå er det ikke mange kystlyngheier igjen som driftes for fullt på Vestlandet, men på Lygra og Lurekalven har lyngheiene blitt restaurert etter mange år med gjengroing. De er nå i full drift og har utegående sau i kystlyngheiene gjennom hele året. Lyngheisenteret på Lygra verner om aktiv gårdsdrift, i tillegg til å formidle opplevelser og kunnskap for fremtidig bevaring og forskning. Samarbeidet mellom Lyngheisenteret og gårdene på Ytre Lygra fremmer biologisk mangfold og tar vare på kulturarven vår gjennom beiting av utegående beitedyr, slått og brenning.

Det åpne landskapets betydning

Selv om kystlynghei generelt er artsfattig, er den veldig viktig for mange arter langs kysten. Det er flere arter som ikke kan leve i andre naturområder, som for eksempel uglearten hubro (*Bubo bubo*) som er sterk truet. Hubro trives i kystlyngheier siden det er åpent nok for å jakte på byttedyr. Samtidig har lyngheiene noen busker og trær som er gunstig for å bygge reir. Hvis kystlyngheiene gror igjen, vil hubroen forsvinne. Det samme gjelder kysthumlen (*Bombus muscorum*) som er nær truet. Dette er fordi røsslyng er viktig for produksjon av nye kysthumler siden den blomstrer på sensommeren, når andre viktige matkilder avblomstrer.

Kystlyngheiene forsvinner gradvis

Ettersom det nå er lite skjøtsel i forhold til tidligere, blir tilstanden på kystlyngheiene dårligere og arealene med kystlynghei redusert. Nå er kystlyngheier en rødlistet naturtype. Norge har 1/3 av all kystlynghei i Europa, og rundt 90% av kystlyngheien i Norge er tapt. En av grunnene til tapet er at driften ikke er økonomisk gunstig. Med økt befolkningsvekst øker behov

for matproduksjon og sentralisering i landbruket siden det er billigere å drive stort.

Spredning av fremmede arter som sitkagran (*Picea sitchensis*) er også en av årsakene til at mye kystlynghei er tapt. Det nordamerikanske treslaget ble plantet hyppig som produksjonsart til kystskogbruket i plantefelt fra 1060 til 1975, og i dag er estimert plantefelt i Norge på 500 000 dekar. Sitkagran kan ha stor negativ økologisk effekt på kystlynghei, blant annet siden den er hardfør og stor, med hyppig frøproduksjon og frøspredning ved hjelp av vinden. I tillegg er den salttolerant som mange andre trær ikke er. Dette er en av grunnene til at det er få trær langs kysten og dermed åpent landskap som sitkagranen kan spre seg i. Ulempen er at sitkagranens lave og tette krondekke gir mindre lysinnslipp til bunnvegetasjon, og dens sure barnåler kan bidra til forsuring av jordsmonnet. Dette resulterer i dårlige vekstforhold for naturlig tilhørende arter, og derfor er sitkagranen vurdert til risikovurderingen «Svært høy risiko» (SE) i Fremmedartslista 2018 (Artsdatabanken).

I nyere tid blir sitkagran fremdeles

brukt som tømmer, og har i tillegg blitt sett på som et klimatiltak i form av karbonopptak. Interessegrupper ønsker å plante sitkagran ettersom den har høyere karbonopptak enn vanlig norsk gran. Kontrollert planting i plantefelt skal bidra til mye karbonopptak uten å påvirke det biologiske mangfoldet i Norge.

Karbonlagringsmesteren

Det er mange flere fordeler ved å skjøtte kystlyngheien fremfor å lage ytterligere problemer med sitkagran. I kystlyngheier vil ikke gjengroing eller planting av trær nødvendigvis føre til økt karbonlagring, siden mesteparten av karbonet lagres i jordsmonnet. Mykorrhiza er et samspill mellom sopp og planterøtter, der soppen lager et nettverk over overflaten til røttene, og gir da planten økt overflateareal. Samspillet gir utveksling av næringsstoffer, der sopp hjelper planten med å ta opp næringsstoffer som fosfor fra jorda, og planten gir sopp karbohydrater. I tillegg gir det planten bedre rothelse og økt toleranse for miljøendringer som tørke og pH.

Siri Haugum gjorde PhD arbeidet sitt på Lygra. Hun forteller at fuktig jord er en begrensende faktor for nedbrytningen

av organisk materiale som tar opp karbon, ettersom det ikke blir fullstendig nedbrutt. Å sette bartrær med stor overflate oppå våt bakke, vil resultere i mye fordamping gjennom fotosyntese. Konsekvensen blir opptørring av jorda, som vil øke nedbrytningsprosessen og gi tørr jord og lavere karbonopptak. Videre nevner hun at i lyngheiene ved Lygra er jorda ganske skrin, det er omtrent 30 cm med jord før man treffer berggrunnen. Likevel inneholder jorda inneholder så mye som 15-20 kilogram med karbon per kvadratmeter. Det er noe likt i teiger i boreale skoger, men her er jordsmonnet mye dypere. Derfor er kystlyngheiene en viktig karbonbindende naturtype, og uten nødvendig bevaring vil karbonopptaket bli mye mindre.

Dugnad for bevaring

Dugnader gjennom skjøtsel er en god måte å fjerne fremmede treslag som beitedyrene ikke har spist. Naturvernforbundet Hordaland driver restaurering gjennom prosjektet «Bevaring gjennom skjøtsel» og arrangerer dugnader for å fjerne fremmede treslag flere ganger i året. Blant annet har fylkeslaget, sammen med lokallag og grunneiere, arrangert rydding av fremmede treslag på Rapeneset

i Alver, på Hatten i Øygarden og på Hella på Radøy i Alver for å restaurere gamle kystlyngheier. Dugnadene bidrar til å støtte tradisjonelt og bærekraftig landbruk, i tillegg til klimavennlig kjøtt, ull og honningproduksjon. Restaurering av kystlynghei vil også være positivt for insekter, hubro og andre arter tilknyttet kystlandskapet vårt, fordi vi gjennom fjerning av sitkatrær og andre gjengroingsarter sørger for å holde landskapet og leveområdene deres åpent.

Annichen Prebensen er biologistudent ved Universitetet i Bergen og har dette semesteret hatt praksisplass hos oss på kontoret.

**BEVARING
GJENNOM
SKJØTSEL**

Har du lyst å bli med på neste dugnad? Kontakt oss på hordaland@naturvernforbundet.no eller følg med på våre nettsider.

«I kystlyngheier vil ikke gjengroing eller planting av trær nødvendigvis føre til økt karbonlagring, siden mesteparten av karbonet lagres i jordsmonnet.

Akvariet | i Bergen

Ekte øyeblikk

Åpent hver dag.
akvariet.no

EKTE DYR
EKTE OPPLEVELSER

skyss.no

Foto: Fred Jørgen

Reis miljøvenleg!

Reis kollektivt og bidra til eit betre miljø. Last ned appen «**Skyss reise**» eller gå inn på **skyss.no** for å planlegge reisa. Spar miljøet – reis kollektivt. God tur!

skyss

Naturen i og rundt Nordåsvatnet må vernast

Nordåsvatnet er ei naturperle midt i Bergen med intakte naturmiljø i og rundt vatnet. Nyleg skrota byråden planane om å byggje ei bru mellom Kyrkjetangen og Bønesholmen. Med dette vedtaket unngår vi kanskje at Nordåsvatnet blir nedbygd bit for bit.

TEKST

HARALD SIMONSEN OG ODDVAR SKRE

Planen om bru til Bønesholmen har eksistert heilt sidan 2008. Det endelege punktumet blir sett når byrådet sitt forslag om skroting av planen blir vedteke i bystyret i løpet av våren. Byrådet skal ha ros for at dei snur i denne saka når tungtvegande argument kjem på bordet.

Byrådet legg vekt på tre grunnar for å skrote planen;

1. Landbruk; I forslaget til reguleringsplan er det lagt opp til ein ny turveg som vil gå over dyrka mark, i ytterkanten av ein landbrukseigedom. Byrådet ønsker å hindre nedbygging av matjord, og ytterlegare belastning på denne landbrukseigedom er eit av argumenta for å la vere å byggje bru. I 14 år har bonde Lars Takvam uroa seg for om ei ny bru og friområde på Bønesholmen vil riva bort grunnlaget for gardsdrift.

2. Natur; Vidare legg byrådet vekt på naturmangfaldet på holmen. Det har kome fleire utspel frå privatpersonar og organisasjonar som fryktar konsekvensane for naturmiljøet. Det er lite urørt natur igjen i byområda våre. Arealendringar er ei av hovudårsakene

til at artar forsvinn. Eit brusamband vil gjere at bruken av holmen aukar, noko som vil forsterke belastninga på økosystemet.

3. Trafikk; Eit tredje argument frå byrådet er trafikksituasjonen i området. Denne blir omtalt som kaotisk på dagar med stor utfart. Byrådet meiner at både ulykkesrisiko og ambisjonane om redusert privatbilisme er moment som talar mot å etablere ei bru, som vil auke trafikken i området.

Store naturverdiar

Nordåsvatnet er eigentleg ein fjordarm på ca. 5 km² med to mil strandline i bydelane Fana, Fyllingsdalen og Ytrebygda i Bergen. Nordåsvatnet er knytt saman med Grimstadfjorden og vidare til Raunefjorden. Innløpet gjennom Nordåsstraumen ved Straume i sørvest er trangt. Fjorden har tilsig av ferskvatn frå tre større elver og fleire små bekkar, med Nesttunvassdraget som det viktigaste. Seks øyer og holmar utgjer eit arkipel: Marmorøyen, Ormøyana, Bønesholmen, Ulvøyna, Flatøyna og Ternholmen.

I ein kronikk i Fanaposten skriv Bjørn Moe og Steinar Skrede: «I vannet finnes intakte naturmiljøer med samlede

verdier uten sidestykke i kommunen. Dette miljøet trues nå av mulige inngrep¹».

Dei skriv vidare: «Den (Bønesholmen) er en av seks øyer og holmer som samlet utgjør et arkipelag, som fremdeles er lite berørt av inngrep. Som arealforvalter har Bergen historisk vært blant nasjonens verste i denne sammenhengen, så i dag finnes det nesten ikke urørte bynære naturområder tilbake. Verdien av de få gjenværende intakte miljøene blir dermed uendelig høy.» Og deretter:

«Kunnskapen om hva som finnes i Nordåsvannet er ufullstendig. Det viste havforskningsinstituttet ved det gledelige, uventete funnet av gyteområde for kysttorsk der, og det samme gjorde vi da vi i fjor fant den sjeldne orkideen fuglereir på Marmorøyen. Funnet ble en spore til å gjøre systematiske registreringer av orkidefloraen og skogshistorien på øyen.»

I ein artikkel i Blyttia² (tidsskriftet til Norsk Botanisk Forening) skriv dei same forfattarane at dei er ganske sikre på at Marmorøyen i Nordåsvannet har den rikaste orkidéførekomsten i kommunen og at «de sju registrerte artene har ulike krav til habitater som kalkgrunn, gammel

Nordåsvannet sett frå Gamlehaugen.
Foto: Aqwis, Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0.

furuskog, myr og tidligere beitemark. Øyen ligger sentralt plassert i et presset område som bygges mer og mer ut. Som en øyperle i Nordåsvannet er den ikke berørt av utbygging, og det må den forbli i framtiden. Men samtidig ser vi en negativ utvikling med at innførte fremmede arter på Marmorøyen, først og fremst vestamerikansk hemlokk, vil føre til en utarming av furuskogen dersom utviklingen får fortsette. Arbeidet med å bekjempe hemlokk er i gang og vil fortsette takket være en entusiastisk

dugnadsgjeng. En vellykket aksjon med å fjerne hemlokk er nylig blitt utført i Langeskogen på nordsiden av Nordåsvannet, og vi håper at tiltaket på Marmorøyen vil bli like effektivt.»

Fuglelivet i Nordåsvannet

Ein rapport frå NNI³ har forsøkt å kaste lys over status og situasjon for fuglar i Nordåsvannet med utgangspunkt i «et helhetlig perspektiv på Nordåsvannet, dvs. med et landskapsøkologisk perspektiv, samt et fokus på definerte

økosystem som 1) det marine miljøet, 2) skogsnaturen på øyene i Nordåsvannet, samt 3) på randsonen til Nordåsvannet.»

I rapporten kan vi lese at det har vore «omfattende nedbygging av natur og grøntområder i lavlandet i Fana de siste 10-15 år» og at dette «har redusert leveområder for fugl og annet artsmangfold mye, ikke minst i randsonen til Nordåsvannet».

Mange artar opplever ei innskrenking av leveområdet deira, ofte kombinert med fragmentering

Takk til alle som rydder i naturen!

Bergen kommune er en aktiv pådriver for strandrydding, et hav uten plast, mikroplast og miljøgifter. Takk til alle som bidrar!

Hekklende makrellterner i Nordåsvatnet. Biletet var tatt 25. mai 2014. Foto: Harald Simonsen.

av leveområda. Konsekvensen er ein reduksjon i bestandsstorleikar. Rapporten summerer opp følgjande funn:

- 100 arter så langt er observert i og ved Nordåsvatnet.
- 18 raudlista fuglearter er observert.
- 4 raudlista arter reproducerer (hekker) på øyer og holmar (makrellterne (EN⁴), ærfugl (NT⁵), fiskemåke (NT) og hønehauk (NT - sannsynleg hekkande art).

Om levevilkåra for fuglane understrekar rapporten at

- for hekkande arter er soner med lågt forstyringsnivå viktig.
- strandsoner og grunne sjøområde er kjerneområde for vatn- og sjøfuglar.
- strandsoner, holmar og skjær ved Bønesholmen og Ormøya er viktige for vatn- og sjøfuglar.
- for fuglar vil Bønesholmen og Bønes kulturlandskap (med gard i drift) ha ein samfunksjon for mange fuglearter. Ein slik samfunksjon er og sannsynleg når det gjeld alle dei skogkledde øyane i Nordåsvatnet. Ei grøn sone i Nordåsvatnet blir ståande som viktig for fuglar.
- Skogsnatur med ein god økologisk status (gammal naturskog), og med fråværet av mange negative faktorar (m.a. katt og rev), vil kunne vere pluss-område m.o.t. produksjon av avkom,

noko som kan styrke minus-område på fastlandet. Slike forskjellar på landskapsnivå er godt dokumentert i forskning skriv NNI.

Bekkar/elver til Nordåsvatnet

Ei rekkje bekkar og elver ender i Nordåsvatnet: Apeltunvassdraget, Bønesbekken, Sælenvassdraget (sjølv om storparten av Sælensbekken er lagt i rør, kan ein finna sunn og frisk villaks i dei 900 meter med rennande vatn som framleis ligg open og tilgjengeleg for villaks, sjøaure, ål og stingsild), Fjøsangerbekken, Steinsvikbekken og Nesttunvassdraget. Det har tidlegare vore lagt ned eit stort arbeid frå Bergen kommune med å få opp igjen torskebestanden i Nordåsvatnet etter utbygginga av kloakknettet på 1970-talet, og seinare har Nesttunvassdragets Venner arbeidd for å restaurera Nesttunelva og Øvsttunelva med tersklar og flaumtunnelar. I seinare tid er også Apeltunvassdraget blitt restaurert ved innsats frå frivillige frå Steinerskolen på Skjold, slik at det no går opp sjøaure i vassdraget, og det er til og med observert elvemusling i vassdraget. Det går og opp sjøaure i Steinsvikvassdraget.

I ei særstilling står Fjøsangerbekken med Solheimsvatnet og Kristianborgvatnet, der det pågår

storutbygging ved Mindemyren og bybanen, og som blir ein prøvestein for restaurering av vassdrag i Nordåsvatnet sitt nedbørsfelt.

Kva har Naturvernforbundet gjort?

Naturvernforbundet i Hordaland omtalte forslaget til brusamband til Bønesholmen i ein høyringsuttale juni 2020. I uttalen blir det slått fast at Bergen i dei siste åtte åra har bygd ned natur på areal som til saman er like store som sentrum inkludert Møhlenpris, Nordnes og Bryggen.

Med dei framlagte planane i KPA-en og ein moglegheitsstudie frå 2016 om å byggje bruer ut til øyene vil det etter Naturvernforbundet Hordaland sitt syn vere eit sterkt inngrep i det som til no har vore å betrakte som urørt natur. I staden for desse vidløftige utbyggingsplanane bør Bergen kommune heller ta initiativ for å søkje om frivillig skogvern. Levande skogar som dei vi har på øyene i Nordåsvatnet, er viktige for bestanden av dyregrupper som insekter, fuglar og pattedyr. I tillegg vil skogvern bevare skogen si evne til å fange og lagre karbon, noko som er eit både rimeleg og effektivt klimatiltak.

Naturvernforbundet Hordaland meiner at nok er nok av bit-for-bit-nedbygging av urørt natur. La oss i staden få oppleve at Bergen kommune er sitt ansvar bevisst og tar rapporten frå FNs naturpanel på alvor, og stopper planane om å bygge ut de skjerna øyene i Nordåsvatnet.

Eit første steg i ei slik retning var å stoppe bygging av bru til Bønesholmen. Så får vi håpe at Bystyret set ein endeleg sluttstrek for denne planen, og at dei støttar restaureringa av Munkedammane, Steinsvikbekken, Fjøsangerbekken, Nesttunvassdraget, og dei andre vassdraga som renn ut i Nordåsvatnet.

¹Steinar Skrede og Bjørn Moe: «Store naturverdier i i Nordåsvatnet», kronikk i Fanaposten 21. februar 2021.

²Bjørn Moe og Steinar Skrede, «Marmorøyen – orkidéøyen midt i Bergen», Blyttia 79(1), 2021.

³Arnold Håland, NNI-Rapport 582: «Nordåsvannets funksjon og verdi for fugler, med et spesielt fokus på øyer som Bønesholmen».

⁴Sterkt truga – EN (Endangered).

⁵Nært truga – NT (Near threatened).

**MILJØVENNLIG
AVFALLSLØSNING
FOR BEDRIFTER**

**I samarbeid med Retura hjelper
BIR Bedrift din virksomhet med
å sikre sin miljøinnsats.**

Vi tilbyr:

- Ryddecontainer for privatpersoner
- Beholdere, containere m.m for bedrifter
- Påkobling på bossnettet i Bergen sentrum for bedrifter
- Nedgravde avfallsløsninger
- Rådgivning og skreddersydd løsning tilpasset din virksomhets behov

Ta kontakt for rådgivning,
avfallsløsninger og containerutleie:
55 27 70 50. www.birbedrift.no

Sirkeløkonomi

Utfordringa rundt klima og miljø handlar om korleis vi nyttar naturressursane. Sirkeløkonomi er å ta vare på ressursane ved å halde dei i krinslaupet. Vi sparer energi, og vi sparer naturen.

Du er viktig!

For å lykkast, kan du bidra med:

- å hindre at avfall oppstår
- å bruke om att
- å sortere til gjenvinning

Vil du vite meir, eller har du spørsmål, sjå ihm.no eller ring IHM på tlf. 56 52 99 00.

På naturen si side

Indre Hordaland Miljøverk

Logotink

GRØNT PUNKT®

**VINN OPPTIL
100.000,-**

HUNDRE TUSEN KRONER!

NOK TIL Å FULLFØRE
ET PROSJEKT

**BLI MED PÅ
RETURKARTONG-
LOTTERIET!**

LES MER PÅ
www.grontpunkt.no

Revisorgruppen

rg.no

Tenk miljø – brems forbruket!

**Sunnhordland
Interkommunale
Miljøverk IKS**

Svartasmoget,
N-5419 Fitjar

Telefon: 53 45 78 50
Telefaks: 53 45 78 60
E-post: sim@sim.as

www.sim.as

OKTIAN Stord

TAKK for at du rydder
i ditt nærmiljø. Det hjelper!

Pollinatorenes venn

Hva kan du gjøre for artsmangfoldet? Lag din egen blomstereng!

TEKST

CHARLOTTE ERNASTINE VANGEN SOLHEIM OG JEANETTE TENNEBEKK

FOTO

JURGEN WEGTER

Det er ikke tvil lenger. I rapporten om global biodiversitet og økosystemtjenester fra 2019, slo Det internasjonale naturpanelet (Ipbes) fast at arealendringer er den ledende årsaken til arters utryddelse.

Økt forurensing, klimaendringer og spredning av fremmede arter utgjør også en trussel mot artsmangfoldet. Hva skal vi gjøre med dette? Skal vi fortsetter utbyggingen og late som ingenting, eller kan vi gjøre noe aktivt, du og jeg? Om du lurer på hvordan man kan bidra i den store sammenhengen – husk at alle kan gjøre litt. Hva med å begynne med å lage din egen blomstereng og bli en pollinatorenes venn?

Hva har kulturlandskap med forsvinnende insekter å gjøre?

En av konsekvensene ved arealendringer er tap av kulturlandskap. Kulturlandskap er ekstensivt skjøttede områder som huser et mangfold av arter deriblant pollinerende insekter. Endringer i landbruksdrift etter 2. verdenskrig, utbygging og gjengroing fører til at kulturlandskapene reduseres betraktelig. De gjenværende kulturlandskapene er hjem for et mangfold av plante-, insekts- og fuglearter.

Disse artene er helt avhengig av naturområdene som har vært moderat påvirket av mennesker, gjennom generasjoner. I Norge har dette foregått i hele 5000 år.

Kulturmarkene er kritisk truet

Gjengroing er en av årsakene til at kulturmarksenger er kritisk truet. I 2015 var hele 24 prosent av alle truede arter i Norge knyttet til kulturmark, hvor utvalget av arter var dominert av sopper, biller, sommerfugler, vepser og karplanter. Om kulturmarkene gror igjen vil det påvirke over nærmere 700 arter negativt, ved at de mister habitatet sitt og tilgangen på mat, eller blir utkonkurrert. Kulturmarksenger er en samlebetegnelse over naturtyper som mennesker har utnyttet til ekstensiv landbruksdrift over lang tid, som for eksempel slåttemark og beitemark.

Slåttemark er en type kulturmarkseng som er viktig å bemerke

POLLINATORVENNLIGE BLOMSTER

- Plant stauder som insektene elsker, for eksempel purpursolhatt, bakke- eller kryptimian og silkepeoner.
- Vil du lage en naturvennlig hage? Det kan være så enkelt som å la være å klippe plenen så ofte slik at blomstene får gro, og rydde litt mindre. La det være et rotehjørne i hagen din. Ta deg heller en hvil i solsengen og la humla suse.

Slik lager du en blomstereng

seg. Ikke bare er slåttemark en viktig naturtype for arts mangfold, de er også viktige karbonlager og et hjem for mange essensielle pollinatorer, som vi er avhengig av for å få mat på bordet. Dessverre er slåttemark i sterk tilbakegang, og ansees nå som en kritisk truet naturtype med en reduksjon på opptil 80 prosent i Norge de siste 50 årene, ifølge artsdatabankens rødliste for naturtyper i Norge. Når slåtteengene forsvinner har det negative påvirkninger på en rekke arter fordi de mister leveområdene eller levevilkårene sine.

Det finnes ildsjeler der ute

Heldigvis finnes det noen mennesker som fortsatt holder de artsrike slåttemarkene i hevd. Fagerli naturgård har i over ti år hatt fokus på å drifte ekstensivt, og eierne Jorgen Wegter og Ingvild Haga kan mye om slåttemark. Wegter er utdannet gartner, agronom og arkeolog og har i tillegg sin egen slåttemarkseng på syv mål, skrevet og illustrert barneboken «SOS blomstereng», sammen med Haga.

NaturVest intervjuet Wegter for å få vite mer om hvorfor slåttemarksenger er viktige å ta vare på og om livet i den fargerike engen. I tillegg fikk vi gode tips til hvordan man enkelt kan lage en slåttemark selv.

Mer enn bare blomster

I slåttemarksengene vokser det et mangfold av planter. I slåttemarksengen på Fagerli gård finnes det rundt 85 forskjellige plantearter. Slått og beite i slåtteengene gjør det lettere for

1. Finn et passende sted

- Blomsterengplanter foretrekker tørr, litt næringsfattig og godt drenert jord. Det bør være gode solforhold. Egnede steder kan være f.eks. en gressplen, en grøft, eller et gjengrodd grusområde der det er tørt og gode solforhold.

2. Klargjør jorden

- Jorden skal være mager og ikke for næringsrik.
- Dersom det er mye mold, leire og / eller biologisk materiale i jorden kan du blande inn sand for å få jorden mer karrig og tørr. Dersom du skal opprette blomstereng på gressplen må du først fjerne gressmatten. Velg deg ut et mindre område og prøv deg litt frem. Bruk en rive til å jevne ut jorda med.

3. Skaff frø

- Du bør velge viltvoksende blomsterfrø som hører hjemme i området der du er. Det er per dag dato ikke salg av frø som passer til Vestlandet, men Nibio jobber med å produsere frø. Alternativt kan du besøke områder eller en med blomstereng. Der kan du kanskje få med deg fjorårets høy med blomsterfrø i. Du kan også finne frø som passer vestlandsnatur i de fleste grøftekanter. Sørg for at du ikke får med deg frø fra fremmede arter.

4. Så

- Frøene må ha kontakt med jord for å kunne spire. Derfor er det viktig med en jevn jordoverflate når du sår.
- Du kan så gjennom hele sommeren, men august er den beste tiden.
- Bland gjerne frøene med sand eller sagflis for å få en jevn fordeling av frø.
- Fordel frøene i rader først i en retning over såbeddet ditt, så fordeler du de den andre retningen etterpå.
- Etter du har sådd kan du trakke over hele beddet slik at frøene presses lett mot jorda. Blomsterfrøene skal være i god kontakt med jord.
- Husk å vanne dersom det er tørt.

5. Ha tålmodighet

6. Slå i siste halvdel av juli eller i august

- La graset ligge 2-4 dager.
- Rak grundig for å fjerne høy og mose.
- Ikke bruk gjødsel.
- Sørg gjerne for etterbeite om høsten.
- Bruk skjærende redskap, som ljà, lett slåmaskin med slåttekniv eller kantklipper med firkanttråd eller trekantblad.

konkurransesvake planter å overleve. Plantene som vokser i slåtteengen er som regel lavvokste, konkurransesvake, krever mye lys og skrin og næringsfattig jord. For at disse plantene skal kunne rotfeste seg og overleve i lengre perioder er de avhengige av tilstedeværelsen av beitedyr eller skjøtsel med slått.

De blomstrende plantene i slåtteengene er jevnt fordelt over engen, derfor kalles de ofte for blomsterenger.

Likevel består en slåttemarkseng av mer enn blomster.

– Engene er hjem for en rekke arter av planter, insekter, edderkoppdyr, fugler og pattedyr og utgjør ofte et stort mangfold av arter, spesielt innenfor karplanter, sopp og insekter, forklarer Wegter. Han forteller at det på Fagerli gård finnes mange forskjellige arter, inkludert flere rødlistede sopparter. Andre arter han har i slåttemarken inkluderer villbier, sommerfugler, fluer,

flaggermus og mange andre viktige pollinatorer.

Blomsterrikdommen i engene danner viktige matressurser for insektene med tilgang på pollen og nektar. Slåtteeengene er store og åpne med et bredt spekter av blomsterarter som blomstrer på forskjellige tider av sesongen. Pollen og nektar fra forskjellige planter gir insektene et variert kosthold. Pollen er rikt på proteiner og andre næringsstoffer som er essensielle for mange pollinatorer og er spesielt viktig for utviklingen til arter som for eksempel humler. Humlelarvene trenger blant annet pollen for at de skal kunne vokse og

utvikle seg normalt. Wegter trekker frem kløverhumlen som et eksempel. Kløverhumlen er en sterkt truet art som er avhengig av store forekomster av kløver i slåttemarksengene. Når engene nedbygges, er det vanskelig for kløverhumlen å finne mat og overleve.

Viktig for matproduksjonen

Pollinatorer spiller ikke bare en rolle for plantene i slåtteeengene, de er også viktige for matproduksjonen vår. Produksjonen av for eksempel bær, frukt, bønner og erter er avhengig av pollinering. Kompleksiteten ved insektpollinering er uerstattelig for matproduksjonen vår. Ifølge Anne

Sverdrup-Thygeson, forfatter av boken *Insektenes planet*, er fruktene fra insektpollinerte matplanter alltid bedre enn dem som er fra vind- eller selvpollinerte planter. Eplene er søtere og blåbærene større, Sverdrup-Thygeson er klar i sin sak: «De insektpollinerte tomatene smaker bedre».

Ikke bare skog lagrer karbon

Blomsterenger kan binde mye karbon og utgjør betydelige karbonlagre over tid. Ifølge WWF Verdens naturfond blir mer enn 50 prosent av de menneskeskapte utslippene av CO₂ tatt opp av naturen. Mye CO₂ bindes i havet, men mesteparten tas opp på land. Planter binder CO₂ fra luften og lagrer karbon i stengler og røtter. Derfra når det ut i jordsmonnet, særlig gjennom soppsnettverk i jorden.

Wegter påpeker at det er lagret mye karbon i de gamle slåttemarksengene. I engene er det mange flerårige arter med rotsystemer som bidrar til karbonlagring.

«Karbonlagring i eng og hei kan være høyere enn skog og kratt.

Karbonlagring i eng og hei kan være høyere enn skog og kratt. Planting av fremmede bartrær eller gjengroing av skog fører dermed ikke nødvendigvis til mer karbonlagring enn slåttemarkene. Ifølge FNs klimapanel IPCC, er å ta vare på og forbedre naturlige karbonfangere den sikreste måten å bekjempe de verste klimaendringene på. Derfor kan ivaretagelse av de flotte slåtteengene være et godt klimatiltak som samtidig verner om artsmangfoldet.

Lag din egen blomstereng

Vil du lage blomstereng? Det er enklere enn du tror. Ifølge Jorgen Wegter er det lurt å finne ut hvilke planter som trives i ditt område før du begynner. Slik får du greie på hvilke arter som er tilpasset de lokale vekstforholdene. Ellers påpeker han at det kan være smart å begynne med å plante arter som er semiparasitter på gress. Som for eksempel engkall, som er en typisk slåttemarksblomst. Semiparasittene vil bidra til å fjerne gressartene slik at de mer sårbare artene kan komme til. Frøene til slåttemarken kan gjerne finnes langs veien i nærområdet. De kan til fordel samles inn med en løvblåser (med sugeseffekt), for rask innsamling. Det kan også være lurt å sette ned planter i tillegg til frø, ved å forkultivere frøene, slik at prosessen går raskere. Med tanke på artssammensetningen i engen

Blomsterrikdommen i engene danner viktige matressurser for insektene med tilgang på pollen og nektar.

er det bra med en blanding av flerårige og ettårige arter, og gjerne planter som humlene liker.

Mindre gjødsel, mer mangfold

Det er kanskje rimelig å tenke at man får flere arter ved å gjødsle, men slik er det ikke med blomsterenger. Gjødsling fører til at hurtigvoksende, nitrogenkrevende arter blir dominerende og skyggelegger de småvokste, konkurransesvake plantene i blomsterengen. Da vil de mange engplantene og soppene utkonkurreres av et mindretall konkurransesterke arter, slik at det blir mindre artsmangfold.

Jorgen Wegter påpeker at det er viktig ikke å bruke gjødsel når en skal lage eller vedlikeholde en blomstereng. Gjødsling kan føre til at det tar 100 år før slåttemarksengen kommer tilbake igjen. En må også fjerne plantematerialet etter slått. Hvis plantematerialet fra slåttene ikke blir fjernet vil det ha gjødselende effekt på

engen. Næringsstoffene i gresset vil da bli brutt ned over tid og blir ført ned i jorden. Det er avgjørende ikke å gjødsle og kalke, men huske å slå engen et par ganger i året.

Ellers trenger det ikke være så vanskelig som mange tror. Blomstene i en blomstereng krever veldig lite stell og vil spare deg for mye arbeid med gressklipperen. Det holder å slå gresset en gang i løpet av sommeren, helst etter alle blomsterplantene har frødd seg. Lar du en del av plenen stå kan det komme opp flotte pollinatorvenlige blomster som engkarse, kløver, solleie og løvetann. La insektene forsyne seg først, før du klipper løvetannen ned. Bildene til artikkelen er Jorgen Wegters egne fra slåttemarken hans.

Charlotte Ernastine Vangen Solheim er biologistudent ved Universitetet i Bergen og har dette semesteret hatt praksisplass hos oss på kontoret.

Vil du bli med på blomsterengprosjektet vårt?

En viktig del av arbeidet med å tilrettelegge for biologisk mangfold er at det finnes store nok og sammenhengende leveområder, og nok mat til de ulike artene. I byer og i forbindelse med infrastruktur kan dette være svært utfordrende å få til. For at vi skal lykkes med tilretteleggingstiltak for biologisk mangfold er det viktig at folk engasjerer seg og at vi sammen jobber for å øke kunnskapen om temaet.

Derfor har vi nå startet opp et pilotprosjekt - Bevaring gjennom skjøtsel

- der vi i løpet av sommeren 2021 setter i gang med arbeidet med å etablere en blomstereng på Storetveitmarken. For å lykkes er vi avhengige av å samle inn nok frø i løpet av sommersesongen, slik at vi kan plante den i slutten av august, senest september i år.

Vi ønsker å inkludere alle slags mennesker i dette arbeidet, og så håper vi at blomsterengen kan brukes som et utforskningssted for barnehagebarn og skoleelever, et sted de kan lære mer om blomster og småkryp.

Prosjektet gjøres i samarbeid med lærere og elever ved Storetveit skole, og i dialog med Bærekraftige Liv – Landås, som har startet et lignende prosjekt.

Har du lyst å bidra? Ta kontakt med oss på hordaland@naturvernforbundet.no.

bir.no | 55 27 77 00 | BIRrenovasjon. Foto: Siv Kristin Hovland, Bergen brannvesen

Unngå brannfare!

Teip polene og oppbevar brukte batterier i et syltetøyglass før du leverer dem til butikk eller en gjenvinningsstasjon.

Har naturen rettssikkerhet?

Dette er historien om en bit i asfalt-mosaikken.

TEKST

INGER RADDUM

Bilde 1 viser et grøntområde i Bergen kommunes arealplan for 2018 – 2030. Det vil si: Det var et grøntområde før den asfalterte parkeringsplassen ble lagt i 2013. Da ble det lagt på fyllmasse, slik at avrenningen fra asfaltdekket skulle renne ut i elven. Over fyllmassen ble det lagt en fiberduk for å hindre at vegetasjon vokste opp. Asfalten ble lagt like inntil elven. Så ble det merket opp 150 parkeringsplasser, alt uten søknad.

«Asfalten ble lagt like inntil elven. Så ble det merket opp 150 parkeringsplasser, alt uten søknad.

Elven som renner forbi parkeringsplassen er en del av Nesttunvassdraget, som ble gitt spesielt vern i en sone på 20 meter fra elvebredden i Bergen kommunes verneplan for vassdrag, vedtatt av bystyret i 2007.

Naboene og Nesttunvassdragets Venner (NVV) protesterte, og arbeidet stoppet et par måneder. Så ble det satt i gang igjen, etter at utbyggerens advokat hadde vist til en godkjenning av uteområde/parkeringsanlegg fra 1990. Dermed ble arbeidet fullført. Den innerste delen av parkeringsplassen var ikke dekket av 1990-vedtaket. Der ble asfalten skarvet av, men fiberduk og masse ligger igjen, og hindrer reetablering av opprinnelig flora. Den bidrar til å opprettholde en botanisk ørken.

Parkeringsplassen skrumpet inn til 87 plasser, åpne for daglig parkering. Endringen som skjedde i 2013 var en vesentlig terrengendring. Den var dermed søknadspliktig etter Plan- og bygningsloven. Dessuten var arbeidet i 2013 ulovlig etter Naturmangfoldsloven,

Vannressursloven, EUs vanndirektiv og forvaltningsplanen for vassdrag. Naboene og NVV fortsatte å protestere. I starten gikk det bra. Utbygger ble gjentatte ganger oppfordret til å søke, men klaget i stedet til overordnede instanser. Naboer og NVV fikk medhold i klager, og retting og tilbakeføring av området var en del av vedtakene. Etter fire år klaget utbyggerens nye advokat på brudd på Forvaltningsloven, fordi noen brev var sendt til feil navn og adresse, med bare kopi til utbygger. Utbyggeren mente også at pålegget om retting og tilbakeføring var uklart. Saken ble nullstilt av av Fylkesmannen i Hordaland i 2017.

Går naturen ut på tid?

Ja, det gjør den. I Norge har vi utryddet over 100 arter på vel 100 år. I denne saken virket det som om forvaltningen gikk ut på tid. Naboer og NVV måtte sende purrebrev for å få saken tatt opp igjen. Formen var kommet i fokus, mens realitetene i saken var de samme.

I fire år hadde vi naboer sett at overflatevann fra asfalten rant ut i

Bilde 1: Opprinnelig et grøntområde ved Nesttunvassdraget som mot sterke protester ble asfaltert i 2013.

elven, om vinteren med saltinnhold (Bilde 2). Svartorsumpen skrumpet inn (Bilde 3). Verneverdig vegetasjon langs elven ble utryddet. Mulig verneverdige kulturminner langs elven ble ikke undersøkt. Når det var mørkt, kjørte folk inn på plassen og kvittet seg med søppel, også miljøfarlig søppel (Bilde 4 og 5).

Etter gjentatte purringer, sendte forvaltningen ut nytt forhåndsvarsel om stenging i 2018. Men denne gang var retting og tilbakeføring ikke tatt med. Etter ytterligere 15 måneder og flere brev fra oss, kom varselet med påbud om stenging og varsel om dagbøter. I begrunnelsen for manglende retting og tilbakeføring står det: «Forvaltningen bør vise aktsomhet når den vil pålegge privatpersoner tyngde plikter». Eier av området er et AS med millioninntekter.

aken ble snevret mer og mer inn. Miljølover og bystyrevetak ble ikke omtalt eller henvist til andre instanser på samme byrådsavdeling. Disse tilbød sine tjenester hvis saksansvarlig fant det nødvendig. Men det syntes det ikke å være. Vi prøvde å ta dette opp med Fylkesmannens miljøavdeling og Miljødirektoratet. De henviste alle til kommunen. Forvaltningen ba om

Bilde 2: Overflatevann fra asfalten rant ut i elven, om vinteren med saltinnhold.

politisk behandling. Men samme dag vi purret på det, ble saken tilfeldigvis sendt over til Fylkesmannen med påskriften: «Ber om at saken blir forvaltningsmessig avgjort etter plan-og bygningloven.» Klagene våre på det som skjedde i 2013 ble vurdert som uten betydning for resultatet av saken. Ved å fokusere på 1990 og tiden før det, kom en ny saksbehandler frem til at det kommunale vedtaket fra 1990 var det som var gjeldende i dag. Dermed ble den asfalterte parkeringsplassen fra 2013 lovlig i 2020, etter et vedtak fra 1990.

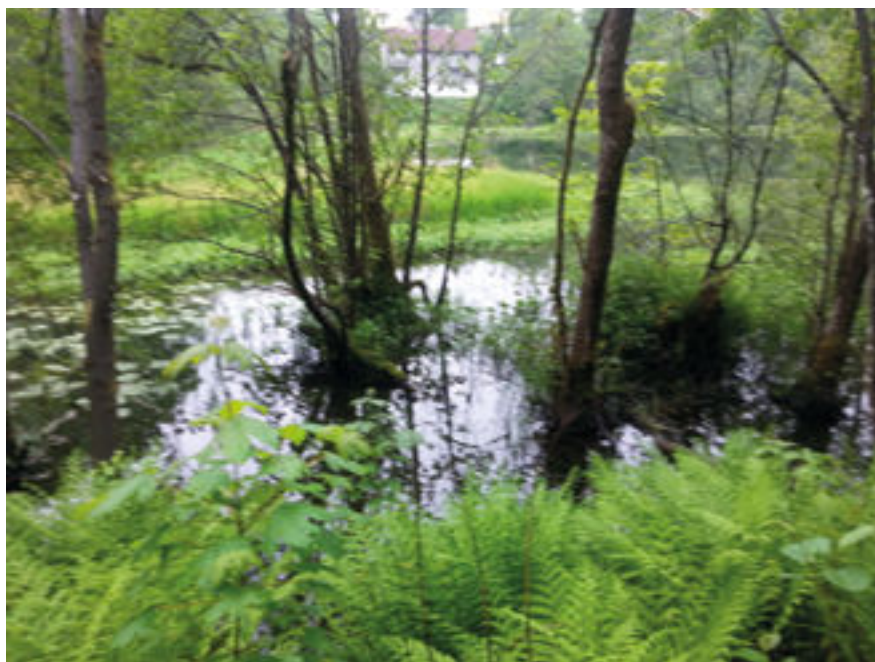
1990-vedtaket

Det paradoksale er at vedtaket fra 1990 var atskillig mer miljøvennlig enn parkeringsplassen som ligger der i dag, uten vedtak. I 1990 var det en grusplass. Når det regnet, forsvant regnvannet ned i grusen og kom naturlig renset ut i elven.

I søknaden fra 1989 og i senere brev skulle området bare brukes til parkeringsanlegg ved større arrangementer et par ganger i året. Etter å ha blitt brukt til campingplass et par somre, grodde området etter hvert mer igjen. Langs elvebredden dannet gress og lavere vegetasjon en buffersone mot uønsket avrenning i elven. Kantvegetasjonen ga i tillegg næring og tilholdsted til dyrelivet i vann og på land. Den gir biologiske mangfold. Langs elven vokste det som nevnt svartor. Kort sagt var det her et rikt mangfold av planter og dyr (Bilde 6).

Plassen ble ikke brukt som parkeringsplass mer enn et par ganger i løpet av 25 år.

Men år om annet ble det søkt om tiltak der. Før hver søknad ble grusplassen planert litt. Første søknad gjaldt tennisbaner. Så ble området solgt og det ble søkt om å bygge barnehage der. Det ble aldri søkt om bruksendring fra parkeringsplass i noen av søknadene, fordi området ikke ble brukt som parkeringsplass. Begge søknadene fikk avslag. Så ble det igjen eierskifte og

Bilde 3: Svartorsumpen skrumpet inn.

Bilde 4 og 5: Folk kvittet seg med søppel i området når det var mørkt.

Bilde 6: Det var et rikt mangfold av planter og dyr langs elven.

deretter asfaltering av parkeringsplass til daglig bruk i 2013, men denne gang uten søknad.

Hvordan kan slikt skje?

Det er bra at natur og miljø er satt på dagsorden. Det er bra at vi har fått klima- og miljølover som skal hindre oss mennesker i å sage av grenen vi sitter på. Men da må vi vise det i handling.

Ofte trekker miljøverdier i motsatt retning av pengeverdier. Da trumfer ofte pengene miljøet. Men er penger utvikling? Er eiendomsutvikling mer asfalt? Hvorfor gikk det som det gjorde i denne saken?

Var det fordi forvaltningen har mange saker i kø, og en parkeringsplass til 87 biler etter hvert ble sett på som

en bagatell det ikke var verdt å bruke mer tid på? Var det fordi utbyggeren hadde mulighet til å bruke penger på dyre advokater? Var det fordi den gamle tankegangen om at utbygging er utvikling henger igjen? Eller var det fordi ulike avdelinger innen forvaltningen var dårlig samordnet?

I avslutningsdokumentet til denne saken, fra 2021, står det: «Vi tar forbehold om at saken kan tas opp på nytt dersom det kommer fram nye opplysninger eller dokumenter i saken.

Vi vil for ordens skyld bemerke at det i saken er anført forhold som hører inn under andre myndigheters ansvarsområde. Dette gjelder forurensning, og at det er utført tiltak i strid med vannressursloven og naturmangfoldloven. Dette er forhold som ev. må tas opp med vedkommende myndighet».

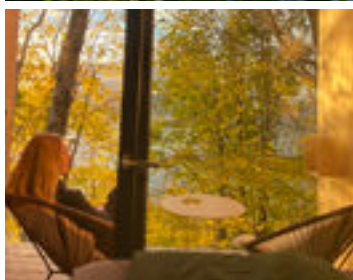
Det har vi gjort. Men spørsmålet er om naturen har rettsvern.

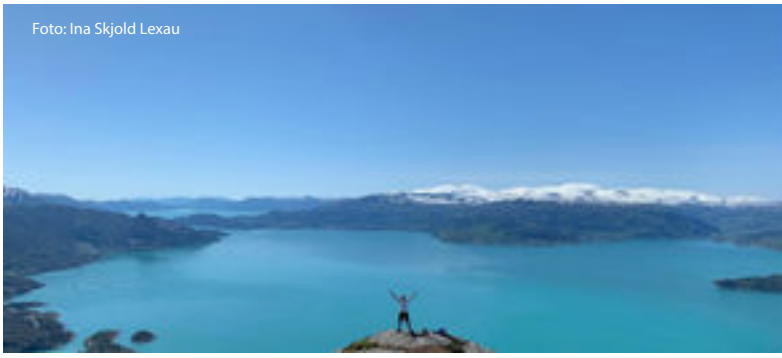
Naturmangfold er essensielt. Forurensning, tap av leveområder og ensretting utrydder stadig flere arter. Det er på høy tid å ta miljølovene på alvor. Det er også på høy tid å bruke dem og ikke sno seg unna.

Inger Raddum er sosiolog, og tidligere ansatt i Bergen kommune. Hun er glad i naturen, opptatt av å ta vare på den til våre etterkommere og har tidligere skrevet artikler i Fjell og Vidde og Kysten.

REN NYTELSE

Stillhet og stjernehimmel er undervurdert.
Inne i hyttene har du alt du trenger for å leve og sove godt.

Ta spektakulære toppturer i nærområdet, som opp til Samlen, eller bare være her og og finne roen?

Velkommen til solsiden av Hardangerfjorden!

De som har funnet denne passe avsidesliggende perlen på solsiden av Hardangerfjorden, forteller om en utsikt som er som balsam for en stresset sjel og om lyden av pur natur. Sol i ansiktet og bølgeskulp på øret, gjør underverker året rundt.

Her kan du velge mellom et romantisk opphold i hytten i tretoppene, eller funkishytten med panorama fjordutsikt og plass til familien eller noen utvalgte venner.

De arkitekttegnede hyttene i massivtre har akkurat det du trenger, både for å leve og sove godt. Store glassflater som slipper naturen inn og en terrasse i ly for vinden. Når solen går ned, får stjernehimmelen komme fram. Ingen lys forurensing her. Og skulle skyene komme trekkende, faller ofte lyset helt spesielt over fjorden. Reiner gjør det sjeldnere. Her holder de varmekjære (tre)sortene til.

"Der ingen kunne tru at nokon kunne bu"

Mælen utenfor Herand i Hardanger, ligger i enden av en 3 kilometer lang avstikker fra hovedveien. Her er det flere fugler enn folk. Faktisk har naboen og stedet vært med i TV-serien om folk som bor på steder utenfor allfarvei. Du kommer deg likevel enkelt hit med egen bil, og kan parkere på tunet rett utenfor hytten som du har for deg selv.

Ut på tur - eller bare være?

Med bil er tur alternativene uendelige, men ikke påtrengende. Det går helt fint å bare være her uten å føle at man må gjøre noe som helst. Noen turer starter rett utenfor hyttedøren, som stien «Samlen rundt». Da går du langs fjorden og veiløse gamle samfunn, litt opp og litt ned, kanskje bare deler av stien for å besøke grotten. Eller du kan bade, fiske, padle eller ro rett nedenfor hyttene, kanskje teste kondisen opp til Samlen 686 m.o.h.

Og selv om du føler deg langt vekke, er det kun en kort kjøretur til Folgefonna, Jondal og Utne. Trolltunga er også innen rekkevidde.

«Workcation»

Særlig fjordpanorama-hytten er egnet til å kombinere stueforandring med hjemmekontor. Her er det stabilt Internett og plass til å sitte og jobbe uforstyrret.

Du er velkommen til å handle inn på Landhandleriet i Herand, som har selvbetjening og døgnåpent alle dager.

Foto: Paul S. Amundsen

Fuglene står opp tidlig. Ekornene kommer til frokost i 9-10 tiden, og kanskje kommer det en havørn seilende forbi.

MEDLEMSTILBUD

Medlemmer i Naturvernforbundet får ved bestilling innen 31. august

3 netter til prisen av 2
(se priser på hardangerfjordtun.no)

Ekstra:

Finner du nok søppel i naturen rundt oss til å fylle en bærepose, får du et fuglekasse-sett.

Ta kontakt med oss for mer informasjon/ booking:
sverre@gmk.as, telefon: 986 13 101/ 55 10 10 97

Hardanger Fjordtun | Mælsvegen 299 | 5628 Herand
hardangerfjordtun.no | [@hardangerfjord_treehouses](https://www.instagram.com/hardangerfjord_treehouses)

Hardanger Fjordtun

Treetop & Fjord Panorama Cabins

B-BLAD

retur: Naturvernforbundet Hordaland
co/ Medlemsregisteret
Naturvernforbundet
Mariboesgt. 8, 0103 OSLO

ETTERSENDES IKKE VED VARIG ADRESSEENDRING, MEN SENDES TILBAKE TIL AVSENDER MED OPPLYSNINGER OM DEN NYE ADRESSEN

Naturvernkalenderen 2021

Oversikt over noen natur- og miljørelaterte arrangement framover.
Besøk www.naturvernforbundet.no/hordaland for mer informasjon.

HØSTEN

Bybanemarsj

4. SEPTEMBER KL. 11-15 FRA ÅSANE TIL
SENTRUM

Vi krever at Bybanen til Åsane kommer inn i Nasjonal Transportplan. Sykketappen starter fra Åsane, mens gangetappen går fra NHH til Festplassen. Taler og kulturinnslag før begge etappene.

Debatter før stortingsvalget

Vi sikte på å arrangere to debatter i Bergen med kandidatene fra vårt fylke. Vi vil utfordre dem på to sentrale temaer: tap av natur og arts mangfold i transportpolitikken, samt klima med fokus på oljepolitikk.

Forum for Natur og Friluftsliv Hordaland(FNF)

Få med deg arrangementer vi har med de andre organisasjonene i forumet på fnf-nett.no/hordaland/kalender.

LEKKER FOTBALLBANEN PLAST?

..eller ser den ganske bra ut? Er det mur rundt banen som hindrer gummigranulat for å havne ut i naturen? Er det sil i sluket?

De fleste kunstgressbaner har gummigranulat i topplaget, og mye

lekker ut i naturen. Det anslås at nesten 6000 tonn plast fra banene havner i naturen hvert eneste år.

Ja til Ja til sunne og miljøvennlige idrettsbaner for store og små fotballspillere!

Meld i fra på plastjakten.no

Følg med!

Nyhetsbrev:
<http://eepurl.com/72RMf>

Søk etter Naturvernforbundet Hordaland på

- [Facebook](#)
- [YouTube](#)
- [Instagram](#)

Tips til saker sendes til:
naturvest@naturvernforbundet.no

HJELP INSEKTENE

Parsell

Vi har en parsell på Storetveitmarken som drives av frivillige.

Blomstereng

I 2021 er alt klart for å starte arbeidet med å anlegge en blomstereng på Storetveitmarken. Vi trenger frivillige som kan hjelpe til med preparering av jord, frøsanking og såing.

Skjøtsel

Vi vil fortsette med å fjerne fremmede treslag og drive med lyngbrenning.

Dugnader vil også bli annonsert på Facebook og naturvernforbundet.no/hordaland.

Ta kontakt med Jeanette på jt@naturvernforbundet.no om du har lyst til å bli med.

